

Flomskadene er reparert

Maleren har tatt turen tilbake til Sorknes på Rena. Gården som Per Hovind fikk bygget i 1860. Etter flommen i 1995 har det nå blitt fart på restaureringen i et unikt samarbeid mellom malerlag, NIKU, eier og fylket. Første runde av arbeidet er snart avsluttet. Det er lagt mye omtanke i å tilbakeføre særlig gulvene til 1860-standarden.

Tekst og foto Knut Randem

Det er de tre malermestrene Harald Karlsen, Ketil Stokdal og Knut Øystein Bakken fra det lokale malerlauget samt høyskolestipendiat Anne Louise Berg og maler Terje Langmo som har samarbeidet om de praktiske restaureringsarbeidene på Sorknes. Et samarbeid som først og fremst hadde til hensikt å la lokale krefter få lov til å utvikle sine kunnskaper og ferdigheter i fellesskap.

Etter vårt besøk på Sorknes i sommer har mye skjedd. Det er avdekket dekor på steder man ikke visste det var dekor, og planer for enkelte rom har blitt endret. Gulvarbeidene skulle vært ferdige da vi besøkte Sorknes, men kontorgulvet var dessverre noen dager forsinket. Likevel får vi et godt inntrykk av hvordan det skal bli.

Felles for alle gulvene er at det er tillatt brukt noe sparkel. Vannet hadde stått innover gulvene og tilført mye fukt, og det har vært nødvendig å vente såpass lenge med arbeidene av hensyn til opptøringen. Gulvplankene var også så grove etter sliping og utskifting av planker at det måtte sparkles noe. Men at det er gjort med forsiktighet vises tydelig i finstua hvor det er brukt tre kilo masse på 65 kvm.

Etter grunning er det porefylt og sparklet forsiktig med en masse laget av maler på stedet. Den ble laget av en blanding av kritt, linolje og vann tilsatt litt limvann for å gi bedre konsistens. Massen ble tilpasset behovet ved praktisk utprøving.

Det viktigste har vært å unngå oppsprekking av gulvene. Gulvvarmen som er installert i enkelte gulv i første etasje, har man vært nødt til å bestemme seg for om skal være av eller på hele året. Variasjoner i gulvvarmen vil øke faren for oppsprekking.

Det er brukt Oxan gulvmaling fram til dekoren. Men dekoren er laget med linolje, Lady lasurolje og matt Benarolje. Gulvene er overlakkert med IFAs polyurethanlakk for å beskytte dekoren.

Prøver i 1:10

Det er dekoren på gulvene i kontoret og finstua som er særlig krevende. Av begge ble det derfor laget modeller i målestokken 1:10 på forhånd.

I finstua er ikke bare det originale mønsteret

Gulvet til venstre er fra finstua på Sorknes gård. Innfelt ser vi sjablonen lagt på det ferdige gulvet.

Malermester Knut Øystein Bakken viser hvordan skyggeeffekten er viktig i en illusjon som denne med søyler.

avdekket, men også dekoren eller fargen fra etterfølgende oppussinger. Allerede i 1875 ble nemlig den opprinnelige dekoren overmalt med ny dekor første gang. De avdekkede mønstrene er beholdt i et par referansefelt som viser gulvets historie.

Gulvet er ikke retusjert, men malt opp fra grunnen av igjen.

På kontorgulvet fant man i motsetning til i finstua bare mønster under et pengeskap som stod i det ene hjørnet. Det fantes ingen sikker måte å fastslå hvordan dette mønsteret så ut i 1860-åra. Det måtte derfor konstrueres ut fra det lille bevarte feltet i hjørnet.

Det har vært en lang prosess med diskusjoner både internt i maler-gruppa og med NIKU (Norsk Institutt for Kulturminneforskning) om hvordan det er mest sannsynlig at gulvet har sett ut. Diskusjoner som er typiske for hvordan dette prosjektet har gitt den enkelte håndverker mulighet for å diskutere fagspørsmål med en større gruppe. De understreker selv at dette har vært en svært lærerik prosess.

På gulvet i spisestua ble det fjernet 21 lag med maling før et enkelt mønster ble malt etter samme grunnbehandling som for de andre rommene. Her har de ikke vært helt trofaste mot de originale fargene. Harmonien med dagens veggfarger ble viktigere.

I spisestua finner vi et av de få takene på Sorknes uten dekor. Men det ligger likevel mye omtanke i farge- og glansvalget. Malingen er laget på Sorknes malingfabrikk, som malerne spøkefullt kaller sin egen malingproduksjon. Malingen til taket er nemlig produsert her av linolje, parafin, titanhvitt og sinkhvitt. Det skulle mange prøver til før de tre strøkene kunne males.

→ Overraskelsen

Dagligstua eller søylerrommet som det nå er døpt til, var den store overraskelsen. I kjellertrappa, som er satt inn senere ble det under avdekking funnet spor av illuderte søyler. Ytterligere «etterforskning» brakte for dagen at rommet slett ikke burde bli rødt som planlagt, men ådret med illusjon av søyler. Det viktige var å finne plasseringen av søylene og lysretningen. Særlig ved avdekking av kapitelene og søyleføttene kunne de se hvordan lys og skygge falt.

Funnet av søylene ga malergruppa blod på tann, og de greide å overbevise eier og Fylket, som sitter på de statlige midlene til prosjektet (se tidligere omtale), om at de sen-empiriske søylene skulle rekonstrueres.

På veggene er det bare kjernemønsteret i ådringen som er tegnet. Resten er laget med idrager og fordriver. Dørene har derimot blitt utrolig detaljrike. Her er nesten hele tremønsteret (lys eik) tegnet ut. Idrager og fordriver er så godt som ikke benyttet.

Hver av dørene består av 75 enheter som skulle behandles hver for seg. En uhyre tidkrevende prosess. Vi mistenker at resultatet har blitt bedre enn originalen. Stoltheten er synlig når vi vises rundt.

Brannmuren i dagligstua/søylerrommet har en vanskelig form. Det har derfor vært krevende å lage et marmormønster som passer inn. Grønnfargen i marmoren er hentet fra mønsteret i taket. Marmormønsteret er tidstypisk for 1860-årene, får vi høre, men det var ingen spor etter gammel marmorering. Den er derfor konstruert fra bunn av nå. Også i kjøkkenet er brannmuren marmorert, men her i fliser og med et mer typisk marmorpreg.

Arbeidene på Sorknes var opprinnelig et forsikringsoppgjør. Men det er begrenset hva forsikringen dekker, og eieren ville ikke fått erstatning for lagene av historie under toppstrøket. Tilbakeføring av dekor til 1860-standard dekkes selvfølgelig heller ikke av forsikring.

Lykken for Sorknes gård er at eieren har hatt interesse for å føre huset tilbake til tidligere dekor når det nå likevel skulle repareres. Samtidig har Fylkets velvillige holdning og statlige tilskudd gjort det mulig å gjennomføre dette unike prosjektet. Det er ikke tvil om at de deltakende mestere og svenner har hatt stort faglig utbytte av samarbeidet. Det høres også ut som om at det er liten tvil om at eieren etterhvert vil ta initiativ til å tilbakeføre også andre deler av huset til 1860-standard. Det er i såfall gledelig for det er ingen tvil om at dette er en perle som virkelig fortjener å bli tatt vare på.

Malmestrene Harald Karlsen (t.v.) og Ketil Stokdal er øverst til høyre i full gang med korgulvet. Den mørke lasuren skal også ramme inn gulvet. Samtidig skal de lyse feltene nesten overmales av et litt mindre felt med en noe dypere tone.

I «Søylerrommet» (t.h.) ser vi hvordan grønnfargen fra takdekoren er trukket ned i marmoreringen på brannmuren. Dørene har fått en detalj-tegnet ådring i lys eik. Fargeforskjellen mellom dør og vegg er ikke så stor som bildet kan gi inntrykk av, men variasjonen i teknikk har reagert forskjellig på fotografens lys.

